

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Záložna-kampelička Strážiště

1899–1952

Inventář

EL NAD č.: 702

AP č.: 233

Veronika Brožková

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	6
III. Archivní charakteristika fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	6
V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	8
---------------------------------------	---

Inventární seznam

9

..

I. Vývoj původce fondu

Spořitelní a záložní spolky byly malé peněžní ústavy, které poskytovaly finanční služby svým členům z řad malých vkladatelů, především zemědělců a vesnických živnostníků. Vznikaly na sklonku 19. století podle německého vzoru Raiffeisenových záložen na základě zákona č. 70 z 9. dubna 1873, o společenstvech pro napomáhání živnosti a podnikání.

Velkým propagátorem těchto záložních spolků u nás byl František Cyril Kampelík (1805–1872). Tento lékař a politik mimo jiné v roce 1861 vydal brožuru „Spořitelny po farských kolaturách orbě, řemeslu ze svízelnů pomohou“. Navrhl v ní zakládání malých venkovských spořitel, které by z nahromaděného kapitálu poskytovaly rolníkům a venkovským řemeslníkům levný úvěr. Až do doby zakládání těchto spořitel (kampeliček), ke kterému však došlo až po jeho smrti, byli rolníci odkázáni na lichváře a spekulanty a úvěry pro ně byly takřka nedostupné.

Na přelomu 80. a 90. let devatenáctého století se Kampelíkovy myšlenky začaly uskutečňovat. Zakládáním spořitelním a záložním spolkům se říkalo kampeličky nebo také raiffeisenky podle finančníka Friedricha Wilhelma Raiffeisena, který podobné úvěrové spolky zakládal v Německu. Vedly běžné účty, umožňovaly příjem a výdej peněz a vklady a výběry z vkladních knížek. Ze získaných depozit potom půjčovaly za výhodný úrok svým členům finanční hotovost bez dlouhé čekací doby a složitého ručení. Jednotlivé spolky zaštiťovala Ústřední jednota českých hospodářských spolků v Království českém. Ta pro záložny zajišťovala správu peněžních vkladů, ukládání financí na běžné účty v bankách, vedla účty, poskytovala úvěry, ukládala finanční přebytky, vykonávala revize, poskytovala poradenskou činnost. Vedle toho obstarávala i společný nákup hospodářských potřeb (uhlí, hnojiva, krmiva) pro zemědělce, objednávaných prostřednictvím jednotlivých spolků. Kampeličky byly zakládány s ručením neomezeným, pracovaly přímo na vesnicích, s minimálními náklady, kromě pokladníka neměly placené úředníky, byly spravovány lidmi, kteří měli své hlavní zaměstnání jinde a tuto funkci považovali spíše za čestnou.

Významný rozmach zaznamenaly kampeličky po vzniku republiky. Byly úzce spojeny s agrární stranou, tehdy nejvýznamnější stranou vládní koalice. Přispívaly k obecnému rozvoji měst, obcí i obyvatelstva. Stát kampeličky podporoval, poskytoval jim úlevy na daních i finanční pomoc. Při vzniku republiky existovalo 3746 kampeliček, na konci první republiky jich bylo 4372.

Ustavující valná hromada Spořitelního a záložního spolku „Včela“ dle zásad Raiffeisenových se konala 5. února 1899 ve Strážišti. Při svém založení měl spolek 14 členů, obvod působnosti tvořily místní obce Strážiště s osadou Černá Hať, Mladotice a Chrástovice. Bylo zvoleno pětičlenné představenstvo, jehož předsedou (starostou) se stal statkář Jiří Soukup, dále šestičlenná dozorčí rada a pokladník. Byly přijaty stanovy spolku a určen základní podíl ve výši 2 K a zápisné 2 K. Spolek se připojil k ústřední jednotě českých hospodářských spolků. Počáteční úrok z vkladů byl stanoven na 3,5 %, ze zápůjček na 4 %. Úroková sazba se později vlivem různých okolností mírně měnila, odvíjela se většinou od aktuálních úrokových sazeb ústřední jednoty.

Dne 29. března 1899 byl spolek zapsán do rejstříku společenstev (Krajský soud v Plzni, sv. II, list 77) pod názvem Spořitelní a záložní spolek „Včela“ dle zásad Raiffeisenových, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením. V letech 1899–1903 spolek používal nesprávné názvy Spořitelní a záložní spolek „Včela“ pro Strážiště a okolí, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením a Spořitelní a záložní spolek „Včela“ dle zásad Raiffeisenových, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením ve Strážišti, v roce 1903 byla tato chyba po upozornění krajského soudu napravena.

V roce 1934 musely být podle vládního nařízení č. 169/1933 Sb. změněny stanovy spolku a při té příležitosti se obecné označení kampelička dostalo do názvu, oficiální název tedy zněl Kampelička, spořitelní a záložní spolek pro Strážiště a okolí, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením.

Na základě vládního nařízení č. 268/1941 Sb. byl 24. září 1941 schválen nový dvojjazyčný

název Kampelička, spořitelní a záložní spolek pro Strážiště a okolí, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením – Kampelička, Spar- und Vorschussverein für Stradischt und Umgebung, eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Haftung.

Po obnovení svobodné Československé republiky vydal dne 19. května 1945 prezident republiky Dr. Edvard Beneš dekret č. 5/1945 Sb., jímž byla ve všech hospodářských ústavech, družstvech a institucích zrušena působnost dosavadních vedoucích osob a činovníckých sborů a vedení přešlo na národní správce. Národním správcem kampeličky byl jmenován Václav Žalman, dosavadní předseda dozorčí rady. Dne 14. října 1945 se konala valná hromada, kde byl starostou spolku opět zvolen Karel Havlík.

Ke dni 5. ledna 1947 bylo ve smyslu § 1 zákona č. 200/1946 Sb., o některých opatřeních v oboru obchodního a společenstevního práva, ve společenstevním rejstříku z názvu vymazáno německé znění firmy.

Na základě zákona č. 181/1948 Sb., o organizaci peněžnictví, byla výnosem ministerstva financí č. j. 215.645/48-III/7 ze dne 19. října 1948 přikázána přeměna v ústav lidového peněžnictví s tím, že název bude znít Záložna-kampelička ve Strážišti /Manětín/. Záložna se stala povinným členem Okresní spořitelny a záložny v Manětíně, která byla zároveň jejím peněžním ústředím. Dosavadní členové správy a úředníci zůstali ve svých funkcích, nově byla kampelička družstvem s ručením omezeným. Výnosem ministerstva financí čj. 21.012/49-III/7 ze dne 9. února 1949 se v důsledku reorganizace krajských a okresních soudů stala kampelička členem Okresní spořitelny a záložny v Kralovicích.

V roce 1949 byl některými, zejména mladotickými členy kampeličky iniciován návrh na přemístění úřadovny do Mladotic. Změnu podporovala i Ústřední rada družstev v Praze. Většina členů však byla proti tomuto návrhu a kampelička zůstala i nadále ve Strážišti.

Patrně v říjnu 1951 byla firma ze společenstevního rejstříku přenesena do podnikového rejstříku Krajského soudu v Plzni, zde byla zaregistrována pod značkou Dp 235.

Podle § 14, odst. 1 a 3 zákona č. 84/1952 Sb., o organizaci peněžnictví, se ke dni 1. ledna 1953 Záložna-kampelička ve Strážišti sloučila univerzální sukcesí bez likvidace se Státní spořitelnou v Kralovicích. V důsledku toho došlo dne 17. února 1953 k výmazu Záložny-kampeličky ve Strážišti z podnikového rejstříku.

Spolek měl velkou podporu místních obyvatel, peníze byly ukládány i půjčovány výhradně prostřednictvím kampeličky. Po celou dobu své existence se významnou měrou podílel na rozvoji obce. V roce 1939 poskytla kampelička částku 10 000 Kč na stavbu silnice ze Strážiště do Černé Hatě, v roce 1946 byla Místnímu národnímu výboru ve Strážišti schválena zápůjčka ve výši 300 000 Kčs na elektrizaci.

Předsedové představenstva (starostové) spolku

Jiří Soukup	02/1899–?
Jan Bulín	04/1912–06/1914
František Soukup	06/1914–07/1921
Vojtěch Šmídl	07/1921–04/1937
Karel Havlík	04/1937–?/1945
Václav Žalman ¹	?/1945–10/1945
Karel Havlík	10/1945–08/1948
František Soukup	08/1948–02/1952
Jiří Soukup	02/1952–?/1952

Počet členů spolku

<u>rok</u>	<u>počet členů</u>
1899	18
1905	36
1915	53
1925	74
1930	96
1935	93
1940	100
1945	99
1949	101

---

¹ Národní správce jmenovaný na základě dekretu prezidenta Dr. Edvarda Beneše č. 5/1945 Sb. ze dne 19. května 1945

II. Vývoj a dějiny fondu

Archivní fond Záložna-kampelička Strážičtš tvoří celkem 4 česky psané úřední knihy správního charakteru z let 1899–1952 (protokol pro valnou hromadu, protokol pro dozorčí radu, protokol pro představenstvo, seznam členů) a 1 karton spisového materiálu (zakládací listiny spolku, úřední korespondence a účetní uzávěrky).

Písemnosti předala v roce 1980 Československá státní spořitelna, oblastní závod Plzeň, z podnikového archivu v Nepomuku Státnímu oblastnímu archivu v Plzni a ten následně materiály postoupil zdejšímu archivu (č. př. 558). Předávací protokoly ani žádné jiné podrobnosti o převzetí archiválií se nedochovaly.

III. Archivní charakteristika fondu

Název archivního fondu byl zvolen na základě Metodického návodu OAS MV k vedení evidence NAD podle vyhl. č. 645/2004 Sb. ze dne 27. července 2009 (Hlava XII, Čl. 17), tj. posledního úředního nebo jinak běžně užívaného názvu svého původce a místa působení.

Při pořádání a inventarizaci fondu bylo přihlédnuto k současným pravidlům pro zpracování archivního materiálu (Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. SAP X, 1960, č. 2, s. 215–310).

V roce 1981 Dr. Josef Pankraz a Marie Vitoušová fond uspořádali a vyhotovili skupinový inventář „Peněžní ústavy v okrese Plzeň-sever (1858) 1867–1954“, k jeho schválení však nedošlo.

Celkový rozsah fondu je 0,16 bm. Knihy jsou řazeny podle obsahu. Spisový materiál tvoří zakládací listiny spolku, jeho stanovy a úřední korespondence, převážně usnesení Krajského soudu v Plzni, dále pak téměř kompletní řada účetních uzávěrek. Písemnosti byly podle přílohy č. 3 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, zařazeny do II. kategorie a v době zpracování fondu se nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Materiály archivního fondu Záložna-kampelička Strážičtš poskytují jen torzovité údaje o činnosti spolku. Dochované účetní uzávěrky obsahují informace o počtu členů a vývoji finanční situace peněžního ústavu. Další informace o vývoji spolku lze získat v archivním fondu Krajský soud Plzeň, uloženém ve Státním oblastním archivu v Plzni.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Záložna-kampelička Strážičtš 1899–1952 uspořádala a inventář k němu zhotovila Veronika Brožková v září 2009 v SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích. Čistopis pomůcky zhotovila v červnu 2010 Veronika Brožková.

Seznam použitých pramenů a literatury

Státní oblastní archiv v Plzni, *Krajský soud Plzeň /nezpracováno/,* Spořitelní a záložní spolek „Včela“ dle zásad Raiffeisenových, zapsané společenstvo s ručením neobmezeným ve Strážišti – sign. Dr II 77, Záložna-kampelička ve Strážišti – sign. Dp 235.

Hájek, Jan – Lacina, Vlastislav. *Od úvěrních družstev k bankovním koncernům.* Praha, 1999.

Zákoník říšský pro království a země v radě říšské zastoupené, 1873 (částka XXV, 17. 5.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1933 (částka 53, 14. 8.).

Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava, 1941 (částka 89, 22. 7.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 4, 23. 5.).

Sbírka zákonů a nařízení Republiky československé, 1948 (částka 66, 3. 8.).

Seznam použitých zkratk

AP	Archivní pomůcka
č. př.	Číslo přírůstku
EL	Evidenční list
ev. jednotka	Evidenční jednotka
inv. č.	Inventární číslo
NAD	Národní archivní dědictví
OAS MV	Odbor archivní správy ministerstva vnitra
SAP	Sborník archivních prací
SOA	Státní oblastní archiv
SOKA	Státní okresní archiv

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Protokol pro valnou hromadu (10. 4. 1938–29. 5. 1949)	1938–1949	K 1
2	Protokol pro představenstvo (7. 11. 1943–9. 11. 1952)	1943–1952	K 2
3	Protokol pro dozorčí radu (22. 4. 1950–29. 11. 1952)	1950–1952	K 3
4	Seznam členů	1899–1943	K 4
II. Spisový materiál			
Spisy			
5	Zakládací listiny a stanovy spolku	1899–1941	N 1
6	Úřední korespondence	1899–1950	N 1
III. Účetní materiál			
7	Účetní závěrky	1900–1950	N 1

Název archivní pomůcky:	Záložna-kampelička Strážičtě
Značka fondu:	ZK Strážičtě
Časový rozsah:	1899–1952
Počet evidenčních jednotek:	5 (4 úřední knihy, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	7
Rozsah v bm:	0,16 bm (úřední knihy – 0,05 bm, karton – 0,11 bm)
Stav ke dni:	23. 6. 2010
Zpracovatel archivního souboru:	Veronika Brožková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Veronika Brožková
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková dne 23. 6. 2010 – č. j. SOAP/060-258/2010